

Utdanningspolitisk program 2017-2021

Skole og oppvekst – en arena for læring, fellesskap, demokrati og sosial rettferdighet

Utdanning er en menneskerett. Skolenes landsforbund ønsker et utdanningssystem som fremmer demokratisk og rettferdig fordeling av kunnskap og kompetanse. Utdanningssystemet skal sikre at hvert enkelt menneske får realisert sine evner og rustes til aktiv yrkes- og samfunnsdeltakelse. Utdanning skal være basert på et solidarisk menneskesyn og være et offentlig ansvar, under demokratisk kontroll og tilgjengelig for alle gjennom en offentlig drevet fellesskole.

Alle mennesker skal gis samme mulighet til utdanning og livslang læring, uavhengig av bakgrunn. Alle elever skal gis mulighet til å gå ut av skolen med tro på seg selv, utvikle sine praktiske og teoretiske evner og sin evne til kritisk refleksjon.

Kunnskap til få gir makt. Kunnskap til alle gir frihet

Skolenes landsforbund står for et kunnskapssyn hvor teori og praksis henger sammen. Opplæringen i grunnskolen er blitt mer teoritung. Opplæringen styres i retning av et smalt og ensrettet kunnskapssyn med et testregime som har fokus på å offentliggjøre resultatene på kommunalt, nasjonalt og internasjonalt nivå.

Økt krav til dokumentasjon tar fokus fra pedagogisk planlegging. Ansatte opplever at de blir presset til å prioritere kortsiktige mål, i stedet for en opplæring som på sikt best fremmer barnets og elevens utvikling.

Skolenes landsforbund vil:

- fokusere på god tidsbruk og pedagogisk handlingsrom i skolen og barnehagen.
- fokusere på at pedagogen har handlingsrom til å følge de planene som er lagt for opplæringen i faget/fagene på grunnlag av læreplanene.
- at skoleledere skal ha pedagogisk utdanning og de må få nok tid til å utøve pedagogisk ledelse.
- sikre vilkår som gjør det mulig å realisere tilpasset opplæring.
- arbeide for å styrke lærerutdanningenes formidling av hjelp mot lese- og skrivevansker.
- legge til rette for å knytte teori og praksis sterkere sammen i opplæringen.

Gratis fellesskole for alle. Sterkere nasjonal styring av opplæringen

Skolen skal bidra til sosial utjevning, og grunnlaget for dette ligger i at fellesskolen gir alle lik rett til utdanning, uansett hvor i landet man bor, uavhengig av økonomisk bakgrunn, kjønn, livssyn og nasjonalitet. Skolenes landsforbund krever at det gis gode vilkår for reell tilpasset opplæring, som er både inkluderende og utjevne. Vesentlige områder av utdanningen må styres med definerte nasjonale bestemmelser.

Skolenes landsforbund vil arbeide offensivt for en skole som gir kunnskap og mestring til alle, en skole, der alle skal få reell og likeverdig tilgang til all utdanning, fra barnehage til høyere utdanning.

Skolenes landsforbund vil arbeide offensivt for å presse fram politisk vilje til sterkere nasjonal styring av opplæringen ved at:

- klassen gjeninnføres og det lovfestes nasjonale minstestandarder for personaltetthet og klassestørrelser i barnehager, SFO og grunnopplæring.
- klassestørrelse i grunnskolen ikke skal overstige 15 elever på 1. - 4. trinn og 20 elever på 5. - 10. trinn.
- klassestørrelse for studiespesialisering og eventuelle klasser i fellesfag innen yrkesfag i videregående opplæring skal ikke overstige 20 elever.
- leseplikten for undervisningspersonale i grunnskolen må reduseres vesentlig. I første omgang prioriteres barnetrinnet til 23 timer per uke, lik øvrige fag, 885-rammen på ungdomstrinnet.
- sentrale myndigheter fastsetter læreplaner og kompetansemål på hvert trinn i hvert fag.
- det skal være en kvalifisert lærer tilstede i alle undervisningstimer. Personale som ikke er tilsatt i undervisningsstilling, skal ikke gjennomføre eller ha ansvaret for opplæringen. Må ufaglært arbeidskraft brukes en periode, skal det alltid følge med en veilederressurs.
- spesialpedagogiske timer eller lederressurser skal ikke medregnes i beregningsgrunnlaget for lærertetthet.
- retten til tospråklig opplæring lovfestes for hele grunnopplæringen og at kommunen/fylket forpliktes til å gi tilbud.
- arealnormene for undervisningslokaler, uteområder og arbeidsplasser for lærerne utvides, og alle normer skal gå klart fram av lover og forskrifter.
- overføringer fra staten til oppvekst- og utdanningssektoren i fylker og kommuner i større grad skal øremerkes.
- det utarbeides en definisjon av begrepet undervisning.
- barnehagen og skolen skal ha god tid og rikelig plass til lek og fysisk utfoldelse.
- det settes inn vikar fra første dags fravær i alle barnehager, SFO og skoler.
- det innføres en minstenorm for å sikre tid til for- og etterarbeid også for miljøarbeidere og assistenter.

For å fremme grunnlaget for et sterkt, offentlig utdanningssystem der hele befolkningen er sikret grunnleggende rettigheter, arbeider Skolenes landsforbund for at:

- offentlig grunnutdanning, barnehager og SFO skal være fullfinansiert uten krav om egenandeler.
- stykkprisfinansiering og lignende finansieringsformer avvikles
- skolene skal fullfinansieres ut fra antall klasser og behovet for spesialundervisning
- barnehager og skoler skal være offentlig eiet og drevet, og ikke drevet av profittthensyn
- det innføres lovfesting av retten til ett gratis måltid per dag for barnehagebarn og elever i grunnopplæringen, og alle skoler får kantine med kjøkken.
- ingen funksjoner i opplæringen skal privatiseres eller konkurranseutsettes.
- skolegang skal fullstipendieres, dersom fylket ikke har ønsket utdanningstilbud på videregående nivå i rimelig nærhet av hjemmet.
- grunn- og etterutdanning i norsk som andrespråk styrkes.

Lik rett til utdanning gjennom god organisering

For at alle skal få lik rett til utdanning, må den offentlige skolen styrkes – og privatisering i utdanningssystemet bekjempes. Fritt skolevalg som et prinsipp må avvikles. Skolenes landsforbund vil derfor på alle nivå arbeide for å opprettholde en desentralisert offentlig skolestruktur.

Skolenes landsforbund vil arbeide for at:

- elevbedrifter og andre tiltak som bidrar til innsikt i arbeidslivet videreføres og styrkes.
- spesialundervisning skal styrkes og bør utføres av personell med spesialkompetanse. Spesialkompetanse må tilbys de som ikke innehar det gjennom kursing og/eller utdanning og veiledning.
- enhver barnehage skal ha en styrer, enhver skole en rektor og enhver SFO en leder.
- elever som har behov for det skal tilbys alternative læringsarenaer.
- det skal være en kvalifisert lærer tilstede i alle undervisningstimer.

Barnehage

Barnehageloven sier at barnehagen skal, i samarbeid og forståelse med hjemmet, ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

For å oppfylle dette mener Skolenes landsforbund at:

- det innføres minstestandarder for personaltetthet i barnehager, og denne må også gjelde ved sykdom og når ansatte er på kurs/møter utenfor arbeidsplassen. Vikar må alltid benyttes ved slikt fravær.
- arealnormene i barnehageloven opprettholdes og gjøres bindende.
- det innføres lovfesting av retten til ett gratis måltid per dag for barnehagebarn.
- barnehagen og skolen skal ha god tid og rikelig plass til lek og fysisk utfoldelse.
- det ikke innføres læreplaner i barnehagene, men at rammeplanen videreføres.

Grunnskole og SFO

For å oppfylle opplæringslovens formålsparagraf mener Skolenes landsforbund at følgende må oppfylles:

- sentrale myndigheter fastsetter læreplaner og bryter kompetansemålene ned på hvert trinn i hvert fag.
- retten til tospråklig opplæring lovfestes for hele grunnopplæringen. Kommunen/fylket forpliktes til å gi tilbud uten at foreldre skal være nødt til å søke om dette.
- nasjonale prøver og annen testing som fører til rangering avvikles.
- lærerutdanningene skal i langt større grad enn i dag legge vekt på hjelp til elever med lese- og skrivevansker. Det sikres vilkår for å kunne bruke praktiskpedagogiske læringsarenaer som en integrert del av undervisningen, for alle elever.

- opplæring i fremmedspråk styrkes og aktuelle minoritetsspråk tilbys som fag for alle, både i grunnskolen og den videregående skolen.
- de praktiske og estetiske fagene får en høyere status og prioritet i norsk grunnskole.
- grunnkurset i trafikkopplæringen blir et tilbud til alle i ungdomsskolen.
- alternative vurderingsformer i grunnopplæringen videreutvikles, og karakterer og tradisjonelle eksamener gjøres overflødige.
- rådgiver- og sosiallærerressursen økes.
- sosiallærer blir en obligatorisk stilling på barnetrinnet.
- elever som har behov for det skal tilbys alternative læringsarenaer.
- leksehjelp må utføres av pedagogisk personale.
- retten til SFO og AKS lovfestes og utvikles som et variert lærings- og språkstøttende tilbud for alle elever i barneskolen, med vekt på lek, fysisk aktivitet og praktisk og estetisk utfoldelse.
- det innføres makspris og nasjonal standard for innholdet i SFO og AKS.
- fritidspedagogikk tilbys som etterutdanning, og det legges til rette for at alle ansattegrupper som i dag jobber i SFO og AKS får en reell mulighet til å ta etter- og videreutdanning.
- det innføres nasjonale normer om innhold som utstyr/leker, bemanning, arbeidstid og areal innen SFO-ordningen.

Videregående opplæring

Yrkesfagene er blitt flerfaglige framfor tverrfaglige, og det er altfor mange fag det skal gis en smakebit av. Slik undergraves muligheten for at elevene kan utvikle faglig integritet og motivasjon.

Store elevgrupper opplever opplæringen som lite relevant og lite motiverende, og mange har ikke forutsetninger til å tilegne seg kunnskap på slike premisser. Yrkesfaglærere skal ha yrkeserfaring og relevant fagbrev.

Skolenes landsforbund mener følgende må oppfylles:

- videregående opplæring i yrkesfag skal fortsatt føre fram til fagarbeidernivået.
- det åpnes for større fleksibilitet i valg av gjennomføringsmodeller i yrkesopplæringen. Skolenes landsforbund vil jobbe for at det skal være mulig å gå over fra fullført studiespesialiserende til komprimerte yrkesfagkurs og deretter fagbrev.
- på Vg2-nivå i yrkesfagene, må opplæringen bli mer spisset i forhold til de ulike fagområdene.
- det skal være nok læreplasser til alle som har fullført og bestått Vg2.
- teori utover Vg3-nivå i lærefagene må skje i regi av offentlig videregående skole.
- skoleeierne må pålegges et tilstrekkelig antall skoleplasser i videregående opplæring slik at opplæringsretten blir reell.
- elever som kommer inn under oppfølgingstjenesten, må få tilpasset opplæring opp mot nærmeste videregående skole.
- ordningen med kombinasjonen av fagbrev og pedagogisk utdanning videreføres for yrkesfaglærere.
- lærere i videregående skole tilbys kompetanseutvikling med hospitering i næringslivet, kombinert med målrettet opplæring ved universitet eller høyskole.
- skolene skal ha relevant oppdatert utstyr og maskinpark.
- det bør lovfestes minimumskrav til praksisopplæring i programfagene.
- teoretisk og praktisk læring henger sammen på alle trinn.

- det sikres vilkår som gjør det mulig å realisere tilpasset opplæring.
- opplæring i fremmedspråk styrkes og aktuelle minoritetsspråk tilbys som fag for alle både i grunnskolen og den videregående skolen.
- for å styrke yrkesrelevant praksis, må ressursene til praksisdelen styrkes.
- samarbeidet mellom skole og næringsliv styrkes.
- rådgiver- og sosiallærerressursen økes.
- elever som har behov for det skal tilbys alternative læringsarenaer.
- selv om fagplanen i enkelte fag er lik for yrkesfag og studiespesialisering, er vektleggingen av mål i realiteten ulik på grunn av krav om yrkesretting. Eksamensoppgavene bør gjenspeile dette ved at det utarbeides ulike eksamenssett for YF og SS som begge fører frem til studiekompetanse i faget.
- viktig at FYR-prosjektet videreføres.

Voksnes læring og høyere utdanning

Voksne lærer på ulike arenaer og for ulike formål. Gode vilkår for livslang læring kan være viktig for å motvirke større økonomiske og sosiale forskjeller, og hindre utestenging av store grupper fra arbeidslivet.

Skolenes landsforbund vil derfor jobbe for at:

- grunn- og etterutdanning i norsk som andrespråk styrkes.
- grunnskole- og videregående opplæring for voksne skal være likeverdig og gratis.
- offentlig videregående skole skal stå for videregående opplæring for voksne.
- det sikres en god offentlig voksenopplæring.
- fagskolesystemet utbygges som en viktig del av utdanningssystemet.
- voksne som tar førstegangs grunnopplæring får full dekning av livsopphold.
- voksne med utenlandsk utdanning som ikke godkjennes i Norge, må få rett til voksenopplæring.
- innvandrere som har fått godkjent sin videregående utdanning, men mangler eksamen i norsk, engelsk eller andre fag, må få rett til å ta disse fagene for å oppnå yrkes- eller studiekompetanse.
- voksne med rett til utdanning, må få rett til rådgivning.
- fagskoler som bygger på fag- eller svennebrev sikres en forutsigbar og forsvarlig finansiering.
- fagskolesystemet utbygges som en viktig del av utdanningssystemet.
- det innføres studiepoeng for fagskolen.
- gjeldende ordning, der bevilgninger til høyere utdanning skal være basert på gjennomstrømmingen i institusjonene, avskaffes og erstattes av et system for finansiering etter samfunnsmessige behov og med økonomisk forutsigbarhet for den enkelte institusjon.
- grunnforskning skal kunne drives fritt – oppdragsforskning må ikke være eneste mulighet.

Tillit til de ansatte. Mer praktisk, variert og relevant opplæring

Skoleforskning viser at det er læreren som gjør den store forskjellen når det gjelder læring. Derfor må de ansatte ha pedagogisk og metodisk handlefrihet og ikke pålegges arbeidsoppgaver som stjeler tid og fokus fra opplæringen.

Skolenes landsforbund vil arbeide målrettet for at de ansatte får handlefrihet til å gjøre opplæringen mer praktisk, variert og relevant. En slik tilnærming til undervisningen øker elevenes motivasjon og gir alle elever et bedre utgangspunkt, også i tilegnelsen av teoretisk kunnskap. Den positive læringseffekten som praktisk-estetiske fag har, må utnyttes bedre i alle fag.

Innholdet i opplæringen må sikre at tilpasset opplæring og lik rett til utdanning kan bli en realitet.

Skolenes landsforbund vil på alle nivå arbeide for å vinne fram med at all opplæring skal være basert på et bredt kunnskapssyn og sikre alle lik tilgang til utdanning ved at:

- lærerne må ha myndighet til å avgjøre valg av metoder i opplæringen.
- elever og lærere blir befrikket fra pålegg om individuell arbeidsplanlegging.
- teoretisk og praktisk læring henger sammen på alle trinn.
- nasjonale prøver og annen testing som fører til rangering avvikles.
- det sikres vilkår som gjør det mulig å realisere tilpasset opplæring.
- lærerutdanningene skal i langt større grad enn i dag legge vekt på hjelp til elever med lese- og skrivevansker.
- opplæring i fremmedspråk styrkes og aktuelle minoritetsspråk tilbys som fag for alle, både i grunnskolen og den videregående skolen.
- de praktiske og estetiske fagene får en høyere status og prioritet i norsk grunnskole.
- den praktiske siden styrkes i videregående opplæring ved økte ressurser, for å legge til rette for en best mulig yrkesrelevant praksis.
- samarbeidet mellom skole og næringsliv styrkes.
- alternative vurderingsformer i grunnopplæringen videreutvikles, og karakterer og tradisjonelle eksamener gjøres overflødige.
- rådgiver- og sosiallærerressursen økes.
- sosiallærer blir en obligatorisk stilling på barnetrinnet.

God studiefinansiering – rett til utdanning for alle

Skolenes landsforbund arbeider for at studiefinansieringen skal gi høye stipendandeler og lav, politisk styrt studielånsrente. Skolenes landsforbund arbeider for at offentlig ansatte skal få avskrevet studielån etter antall år i offentlig tjeneste. Studielånsrenten skal alltid være under markedsrenten.

Skolenes landsforbund vil arbeide for at:

- fullstipendiering skal være et langsiktig mål for studiefinansiering i høyere utdanning.
- staten bidrar til oppbygging av tilstrekkelig antall studentboliger til en husleie som er i samsvar med studiestøtten.
- alle ansatte i utdannings- og oppvekstsektoren får rett til regelmessige og betalte permisjoner for videreutdanning og faglig oppdatering.
- alle lærere i lærer- og førskolelærerutdanningene jevnlig har praksis i utdanningssystemet.
- krav om pedagogisk utdanning og praksis for skoleledere gjeninnføres.
- det utvikles en skolelederutdanning som vektlegger pedagogisk ledelse på linje med personalbehandling og økonomistyring.
- lærerutdanning tatt i andre land må i større grad kunne godkjennes.
- det legges bedre til rette for rekruttering av lærerstudenter og læringer med innvandrerbakgrunn for framtidig arbeid i skoler og barnehager.

- assistenter og miljøpersonale i skole, barnehage og SFO får tilbud om relevant yrkesutdanning eller fagbrev.
- det må utarbeides et etter-/videreutdanningstilbud for lærere som skal undervise i arbeidslivsfaget.

Tid og rom til etisk refleksjon

Det etiske grunnlaget for opplæringsvirksomheten og opplæringens innhold skal være basert på demokratiske verdier og menneskerettigheter, og ellers være religions- og livssynsnøytrale.

Etisk bevissthet, høy faglighet og god innsikt i ulike elevers metodiske behov er kjernen i alt profesjonelt arbeid i opplærings- og oppvekstsektoren. Skolenes landsforbund arbeider for at samfunnet skal ha tillit til at vi bruker våre valgmuligheter på en etisk forsvarlig måte og at pedagogisk handlingsrom er viktig for å sikre god kvalitet i opplæringen for alle elevgrupper.

For å sikre at opplæringen fungerer demokratisk og inkluderende, arbeider Skolenes landsforbund for at:

- barnehagen og skolen skal verdsette mangfoldet.
- det etiske grunnlaget for opplæringsvirksomheten og opplæringens innhold skal være basert på menneskerettighetene, og ellers være religions- og livssynsnøytralt.
- likestillingsspørsmål prioriteres.
- barnas og ungdommens egne erfaringer og opplevelse av mening skal vektlegges, respekteres og veiledes i skolen og barnehagen.
- alle former for mobbing, vold og rasisme – mellom elever, mellom personalet, mellom personalet og elever – bekjempes.
- det skal være tid og rom til etisk refleksjon og dialog i personalet og blant elevene.
- det skal videreutvikles en åpenhet for god dialog mellom foreldre, elever og skolens personale.

Holdninger og miljø

For å sikre at barnehagen, skolen og høyere utdanningsinstitusjoner bidrar positivt til en demokratisk verdensutvikling arbeider Skolenes landsforbund for at:

- opplæringen skal bidra til å bevisstgjøre om miljøspørsmål og bruken av jordas ressurser.
- opplæringen skal bidra til kritisk bevissthet og refleksjon om fordeling av goder og byrder, lokalt og globalt.
- opplæring innen aktuelt avtale- og lovverk og kunnskap om fagbevegelsen må være en obligatorisk del av utdanningsvalget på ungdomstrinnet.
- opplæringen skal bidra til kritisk bevissthet i forhold til konsekvensene av opprustning, krig og rasisme.
- det ikke åpnes for frihandel med utdanningstjenester.

Andre yrkesgrupper i skolen

Psykiske helseplager blant barn og unge dessverre er et økende problem. Derfor vil vi ha flere helsesøstre og et styrket skolehelsetilbud. En god skolehelsetjeneste bidrar til trygghet og trivsel i skolehverdagen. Det kan forebygge frafall og forebygge helseproblemer senere i livet.

Minst 40.000 barn og unge i Norge utsettes for mobbing ukentlig eller oftere. Derfor vil Skolenes landsforbund jobbe for flere yrkesgrupper i skolen. Ulike yrkesgrupper innehar ulike metoder og tilnæringsmåter som kan tas i bruk i situasjoner hvor det foregår mobbing – og ikke minst gripe inn der det skjer.